

ΑΥ3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΙΙ – ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Διδάσκουσες: Έλενα Γρίβα, Έφη Κηπουροπούλου & Θάλεια Κωνσταντινίδου

Στο μάθημα παρουσιάζονται τα εξής θέματα σχετικά με την ποιοτική έρευνα:

Θεωρητικό μέρος

Οι κοινωνικές επιστήμες στο πλαίσιο των επιστημολογικών προτύπων: Θεωρητικός και μεθοδολογικός πλουραλισμός. Το φιλοσοφικό υπόβαθρο της ποιοτικής έρευνας. Η θεωρία στην ποιοτική έρευνα

Οι κοινωνικές επιστήμες στην «κοινωνία της γνώσης»: Γνώση, αλήθεια και εξουσία. Ηθικοπολιτικές διαστάσεις της ποιοτικής έρευνας

Η εμπειρική έρευνα, η αντίθεση ποσοτικές - ποιοτικές μέθοδοι έρευνας (καταγωγή από τη νεοκαντιανή αντίθεση *Naturwissenschaften vs. Geisteswissenschaften*), μικτές μέθοδοι έρευνας

Κριτήρια αξιολόγησης ποιοτικής έρευνας (εγκυρότητα, τριγωνοποίηση, γενικευσιμότητα) και αναστοχασμός/αναστοχαστικότητα

Πρακτικό μέρος

Η ερευνητική διαδικασία στην ποιοτική έρευνα

Σχεδιασμός ποιοτικής έρευνας

Μορφές ποιοτικής έρευνας (εθνογραφία, μελέτη περίπτωσης, έρευνα-δράση, βιογραφική έρευνα – αφηγήσεις ζωής)

Τεχνικές συλλογής ποιοτικών δεδομένων (συμμετοχική παρατήρηση, συνέντευξη, μαγνητοφώνηση, βιντεοσκόπηση, γραπτά κείμενα, πολυτροπικά κείμενα)

Τεχνικές ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων (ανάλυση περιεχομένου, ανάλυση λόγου, ανάλυση αφήγησης, ανάλυση συνομιλίας, πολυτροπική ανάλυση)

Η συγγραφή της ποιοτικής έρευνας

Βιβλιογραφία ποιοτικής έρευνας στα Ελληνικά

Altrichter, H., Posch, P. & Somekh, B. (1993/2001) *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους: Μια εισαγωγή στις μεθόδους της έρευνας δράσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ανδρούσου, Α. & Τσάφος, Β. (επιμ.) (2020) *Επιστήμες της εκπαίδευσης: Ένα δυναμικό διεπιστημονικό πεδίο*. Αθήνα: Gutenberg.

Αυγητίδου, Σ. (2014) *Οι εκπαιδευτικοί ως ερευνητές και ως στοχαζόμενοι επαγγελματίες: Υποστηρίζοντας την επαγγελματική μάθηση για μια συμμετοχική και συνεργατική εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.

Babbie, E. (2018) *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα*. 2^η έκδ. Αθήνα: Κριτική.

Brancati, D. (2021) *Έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Προπομπός.

Bryman, A. (2016) *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα: Gutenberg.

Γέμτος, Π.Α. (2016) *Μεθοδολογία των κοινωνικών επιστημών*. 2 τόμοι. 5^η έκδ. Αθήνα: Παπαζήσης.

Γώγου, Λ., Καλεράντε, Ε., Ελευθεράκης, Θ., Κουστουράκης, Γ., Γιαβρίμης, Π. & Νικολάου, Σ. (επιμ.) (2020) *Ποιοτικές μέθοδοι στην εκπαίδευση: Θεωρητικοί προβληματισμοί και πρακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Carr, W. & Kemmis, S. (1997) *Για μια κριτική εκπαιδευτική θεωρία: Εκπαίδευση, γνώση και έρευνα δράσης*. Αθήνα: Κώδικας.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (1997) *Μεθοδολογία της εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Creswell, J.W. (2010) *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Έλλην.

Cresswell, J.D. & Cresswell, J.W. (2019) *Σχεδιασμός έρευνας: Προσεγγίσεις ποιοτικών, ποσοτικών και μεικτών μεθόδων*. Αθήνα: Προπομπός.

Gray, D.E. (2018) *Η ερευνητική μεθοδολογία στον πραγματικό κόσμο*. 4^η έκδ. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.

Flick, U. (2017) *Εισαγωγή στην ποιοτική έρευνα*. Αθήνα: Προπομπός.

Glesne, C. (2018) *Η ποιοτική έρευνα: Οδηγός για τους νέους επιστήμονες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Hesse-Biber, S.N. (2020) *Έρευνα μικτών μεθόδων*. Αθήνα: Gutenberg.

Ίσαρη, Φ. & Μαλικιώση-Λοΐζου (επιμ.) (2018) *Η ποιοτική έρευνα στη συμβουλευτική ψυχολογία*. Αθήνα: Πεδίο.

Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015) *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.

https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5826/4/15327_Isari-KOY.pdf

Ιωσηφίδης, Θ. (2003) *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008) *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.

Ιωσηφίδης, Θ. (2017) *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και επιστημολογία των κοινωνικών επιστημών*. Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα.

- Ιωσηφίδης, Θ. & Σπυριδάκης, Μ. (επιμ.) (2006) *Ποιοτική κοινωνική έρευνα: Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*. Αθήνα: Κριτική.
- Καλαϊτζοπούλου, Μ. (2001) *Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Καλλινικάκη, Θ. (2010) *Ποιοτικές μέθοδοι στην έρευνα της κοινωνικής εργασίας*. Αθήνα: Τόπος.
- Καλφόπουλος, Κ. Θ. (επιμ.) (2003) *Η ποιοτική παράδοση στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Νήσος.
- Κατσαρού, Ε. & Τσάφος, Β. (2003) *Από την έρευνα στη διδασκαλία: Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Κονιαβίτης, Θ. (1993) *Πλουραλισμός στην κοινωνιολογία: Μεθοδολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Κυριαζή, Ν. (2011) *Η κοινωνιολογική έρευνα: Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Πεδίο.
- Κωτσάκης, Δ. (2010) *Αναστοχαστική πράξη: Ο αποκλεισμός στο σχολείο*. Αθήνα: Νήσος.
- Λάζος, Γ. (1998) *Το πρόβλημα της ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Leavy, P. (2020) *Η καλλιτεχνική δημιουργία ως μέθοδος: Έρευνα μέσω της τέχνης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Λυδάκη, Α. (2012) *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*. Συμπληρωμένη έκδ. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Mason, J. (2011) *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Πεδίο.
- Mertens, D. (2009) *Έρευνα και αξιολόγηση στην εκπαίδευση και τη ψυχολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Mills, G.E., L.R. Gay & Airasian, P. (2017) *Εκπαιδευτική έρευνα: Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι-Εφαρμογές*. Αθήνα: Προπομπός.
- Μουζέλης, Ν.Π. (2000) *Η κρίση της κοινωνιολογικής θεωρίας: Τι πήγε λάθος; Διάγνωση και θεραπεία*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ναγόπουλος, Ν. (2015) Γνώση, μέθοδος και κοινωνική πράξη: Από τη γνωσιοθεωρία στην κοινωνιολογία της γνώσης. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
<https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/2957/4/%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%9F-KOY.pdf>
- Newby, P. (2019) *Μέθοδοι έρευνας στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Πανταζής, Π. (2009) *Από τα υποκείμενα στο υποκείμενο: Η βιογραφική προσέγγιση στην ψυχοκοινωνική έρευνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πηγάκη, Π. (1988) *Εθνογραφία*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Πουρκός, Μ. (επιμ.) (2014) *Δυνατότητες και όρια της μείξης των μεθοδολογιών στην κοινωνική και εκπαιδευτική έρευνα*. Αθήνα: Των.
- Πουρκός, Μ. & Δαφέρμος, Μ. (επιμ.) (2010) *Η ποιοτική έρευνα στην ψυχολογία και την εκπαίδευση*. Αθήνα: Τόπος.
- Πουρκός, Μ. & Δαφέρμος, Μ. (επιμ.) (2010) *Ποιοτική έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες: Επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα*. Αθήνα: Τόπος
- Πυργιωτάκης Ι.Ε. & Θεοφιλίδης, Χρ. (2015) (επιμ.) *Ερευνητική μεθοδολογία στις κοινωνικές επιστήμες και στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Ρήγα, Α.-Β. (2010) *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας*. 3 τόμοι. Αθήνα: Πεδίο.
- Robson, C. (2010) *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. 2^η έκδ. Αθήνα: Gutenberg.
- Σαββάκης, Μ. (2013) *Μικροκοινωνιολογία και ποιοτική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Σαββάκης, Μ. (2022) *Ηθική και δεοντολογία στη σύγχρονη ποιοτική κοινωνιολογική έρευνα: Ζητήματα, αντιφάσεις και διλήμματα στον 21^ο αιώνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Σαραφίδου, Γ.-Ο. (2011) *Συνάρθρωση ποσοτικών και ποιοτικών προσεγγίσεων: Εμπειρική έρευνα*. Αθήνα: Gutenberg.
- Stier Adler, E. & Clark, R. (2018) *Κοινωνική έρευνα: Μια ξενάγηση στις μεθόδους και στις τεχνικές*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Τσιώλης, Γ. (2003) *Ιστορίες ζωής και βιογραφικές αφηγήσεις: Η βιογραφική προσέγγιση στην κοινωνιολογική ποιοτική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Τσιώλης, Γ. (επιμ.) (2014) *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στη ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Φίλιας, Β. (επιμ.) (2007) *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg.
- Χριστοδούλου, Μ. (2018) *Κριτικός ρεαλισμός και βιογραφική μέθοδος στην ποιοτική έρευνα*. Αθήνα: Opportuna.
- Ψαρρού, Μ.Κ. & Ζαφειρόπουλος, Κ. (2003) *Επιστημονική έρευνα: Θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Willig, C. (επιμ.) (2015) *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην ψυχολογία: Εισαγωγή*. Αθήνα: Gutenberg.

Βιβλιογραφία για αναστοχασμό/αναστοχαστικότητα (reflection, reflexivity, self-reference, metatheorizing)

- Alvesson, M. & Skoldberg, K. (2000) *Reflexive methodology: New vistas for qualitative research*. London: Sage.
- Ashmore, M. (1989) *The reflexive thesis: Wrioting sociology of scientific knowledge*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- Bourdieu, P. (2005) *Για την επιστήμη και τις κοινωνικές χρήσεις της*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Bourdieu, P. (2007) *Επιστήμη της επιστήμης και αναστοχασμός*. Αθήνα: Πατάκης.
- Bourdieu, P. & Wacquant, J.D. (1992) *An invitation to reflexive sociology*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- Finlay, L. & Gough, B. (Eds.) (2003) *Reflexivity: A practical guide for researchers in health and social sciences*. Oxford: Blackwell.
- Hertz, R. (Ed.) (1997) *Reflexivity and voice*. London: Sage.
- Ιγγλέση, Χρ. (επιμ.) (2001) *Ο αναστοχασμός στη φεμινιστική έρευνα: Σκιαγράφηση μιας αμφίσημης σχέσης*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Lawson, H. (1985) *Reflexivity: The postmodern predicament*. London: Hutchinson.
- Rapley, T. (with B. Perry) (2011) *Social research and reflexivity: Content, consequence and context*. London: Sage.
- Steier, F. (Ed.) (1991) *Research and reflexivity*. London: Sage.
- Taylor, C. & White, S. (2000) *Practising reflexivity in health and welfare: Making knowledge*. Buckingham: Open University Press.

Βιβλιογραφία για συγγραφή ερευνητικών προτάσεων, μεταπτυχιακών εργασιών, διδακτορικών διατριβών

- Ανδρεαδάκης, Ν. & Βάμβουκας, Μ. (2011) *Οδηγός για την εκπόνηση και τη σύνταξη γραπτής ερευνητικής εργασίας*. Αθήνα: Διάδραση.
- Bell, J. (2001) *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας: Οδηγός για φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες*. 2^η έκδ. Αθήνα: Gutenberg.
- Bell, J. (2005) *Πώς να συντάξετε μια επιστημονική εργασία: Οδηγός ερευνητικής μεθοδολογίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Βενιανάκη, Αι. & Γεωργιάδη, Μ. (2021) *Συγγραφή επιστημονικής εργασίας στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες: Ένας πρακτικός οδηγός*. Αθήνα: Gutenberg.
- Δαμασκηνίδης, Γ. & Χριστοδούλου, Α. (2014) *Η ερευνητική πρόταση στη μεταπτυχιακή και διδακτορική έρευνα*. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Dunleavy, P. (2006) *Η διδακτορική διατριβή: Οργάνωση, σχεδιασμός, συγγραφή, ολοκλήρωση*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Eco, U. (2001) *Πώς γίνεται μια διπλωματική εργασία*. 2^η έκδ. Αθήνα: Νήσος.
- Ευδωρίδου, Ε. & Καρακασίδης, Θ. (2017) *Ακαδημαϊκή γραφή*. 3^η έκδ. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Ζαφειρόπουλος, (2015) *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία;: Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. 2^η έκδ. Αθήνα: Κριτική.
- Howard, K. & Sharp, J.A. (1994) *Η επιστημονική μελέτη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Θεοφιλίδης, Χρ. (1995) *Η συγγραφή επιστημονικής εργασίας: Από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Κυριαζόπουλος, Π.Γ. & Σαμαντά Ει. (2011) *Μεθοδολογία έρευνας εκπόνησης διπλωματικών εργασιών*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
- Λιαργκόβας, Π., Δερμάτης, Ζ. & Κομνηνός, Δ. (2022) *Μεθοδολογία έρευνας και συγγραφή επιστημονικών εργασιών*. 2^η έκδ. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Μαντζιάρης Ι. (2004) *Επιστημονική έρευνα*. Θεσσαλονίκη: Μαντζιάρης.
- Murray, T.R. (2003) *Blending qualitative and quantitative research methods in theses and dissertations*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press. <https://archive.org/details/blendingqualitat0000thom>
- Ντάνος, Α. (2016) *Μεθοδολογία συγγραφής πτυχιακών εργασιών και επιστημονικών μελετών*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
- Randy, J.L., Rouse, W. & Glatthorn, A.A. (2019) *Συγγραφή διπλωματικής εργασίας και διατριβής*. Αθήνα: Κωνσταντάρας.
- Σταμέλος, Γ. & Δακοπούλου, Α. (2006) *Η διατριβή στις κοινωνικές επιστήμες: Από το σχεδιασμό στην υλοποίηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.